

Den danske Rødliste: Opdatering 2005

Af Peter Wind

I 2005 er 1.886 arter fordelt på 12 grupper af danske svampe, insekter og edderkopper blevet rødlistevurderet. Dermed er i alt 4.354 arter vurderet efter de retningslinier for rødlistevurdering, som blev taget i anvendelse i Danmark i 2003.

Tolv grupper er gennemgået i 2005. Det drejer sig om insektgrupperne køllesværmere, langsnudebiller og løbebiller samt svampegrupperne barksvampe, bladhatte, bævresvampe, kantareller og trompetsvampe, kølle- og koralsvampe, pigsvampe og rørhatte. Disse grupper har alle været vurderet tidligere. Endvidere er der i 2005 gennemført vurdering af to nye grupper omfattende 454 arter af edderkopper og jordmøl.

Arbejdet med at vurdere de øvrige danske arter efter de nye retningslinier vil fortsætte gruppe for gruppe i de kommende år. Dermed vil en opdateret version af vurderingerne af Danmarks naturligt hjemmehørende plante-, svampe- og dyrearter blive tilgængelig på nettet på DMUs hjemmeside under betegnelsen: Den danske Rødliste.

Grågrøn parasolhat vokser i løvskove og krat på muldrig bund. Mange voksesteder findes i tilknytning til krat på gamle overdrev og kystskrænter.

I 2005 er 414 (22 %) af de 1.886 behandlede arter vurderet som forsvundne fra Danmark eller truet i en eller anden grad (tabel 1, 2). Disse arter benævnes under ét som de rødlistede arter. 1.114 arter (59 %) er kategoriseret som 'ikke truet, LC'. For de resterende 358 arter (19 %) var det ikke muligt at gennemføre en rødlistevurdering på det foreliggende grundlag. Disse arter, hvoraf nogle senere kan vise sig at være truet i en eller anden grad, er her samlet i gruppen 'ikke bedømt efter kriterierne' (tabel 1).

	Rødlistede arter, jf. tabel 2	Ikke truet, LC	Utilstrække-lige data, DD	Vurdering ikke mulig, NA	Ikke bedømt, NE	I alt
Tidligere vurderet	334	817	174	73	34	1.432
Ny vurderet	80	297	46	27	4	454
I alt	414	1.114	220	100	38	1.886

Tabel 1. Status for det samlede antal rødlistevurderede arter 2005. Du kan læse mere om rødlistesystemets opbygning på [DMU's hjemmeside](#).

	De rødlistede arter					I alt
	Forsvundet, RE	Kritisk truet, CR	Moderat truet, EN	Sårbar, VU	Næsten truet, NT	
Tidligere vurderet	20	32	101	111	70	334
Ny vurderet	9	5	16	22	28	80
I alt	29	37	117	133	98	414

Tabel 2. Status for de rødlistede arter 2005, jf. kolonne 1 i tabel 1.

Det at en art er truet i en eller anden grad fortæller at ydre påvirkninger fortsat bevirker at levevilkårene for disse arter er af en sådan karakter at de er i fare for at forsvinde fra Danmark. Påvirkningerne kan være betinget af menneskelig adfærd og virke, eller de kan skyldes den naturlige dynamik der til stadighed udfordrer og forandrer arternes livsbetingelser.

Der er blandt de rødlistevurderede arter 2005 ikke konstateret nogen der er forsvundet siden forrige status i 1997. Derimod er tre arter taget af listen over forsvundne arter siden 1997, nemlig bladhattene snyltende trolldhat (*Rhodocybe stangliana*) og duftende orangekantarel (*Hygrophoropsis olida*) samt barksvampen æblepig (*Sarcodontia crocea*).

Der er ofte usikkerhed forbundet med at erklære en art forsvundet.

Forsigtighedsprincippet er derfor blevet anvendt ved bedømmelsen af snyltende trolldhats mulige fortsatte forekomst. Arten snylter på svampe af slægten gråblad (*Lyophyllum* spp.) og er fundet én gang i Danmark i 1989 i en granbeplantning. Denne beplantning er imidlertid blevet afdrevet, men da det anses for muligt, at snyltende trolldhat fortsat kan forekomme i Danmark, er arten kategoriseret som 'kritisk truet, CR'.

Duftende orangekantarel er fundet én gang i Danmark, i 1954. Da der hersker tvivl om artens hjemmehørighed, er den nu kategoriseret som 'ikke bedømt, NE'.

En gammel angivelse af æblepig anses som en fejlfortolket litteraturangivelse. Den er i 2003 påvist med sikkerhed, men ifølge vejledningen for rødlistevurdering er det ikke muligt at vurdere den, før den har vist sig leve- og formeringsdygtig i Danmark, dvs. at arten har været her successivt i 10 år og danner sporer.

Karakteristisk for mange af arterne i rødlistekategorierne 'kritisk truet, CR' og 'moderat truet, EN' og til dels 'sårbar, VU' er at de optræder i små bestande der ofte er isolerede i forhold til hinanden og i forhold til bestande i Danmarks nabolande. Da der samtidig er tale om lavmobile arter (fx vedboende svampe) knyttet til bestemte træarter i naturskov og urørt skov eller isolerede overdrevslokalteter, er mulighederne for naturlig tilførsel af individer fra fx Norge, Sverige og Tyskland ringe, ikke mindst på grund af fysiske barrierer i form af intensivt opdyrket landbrugsland og havområder.

I skovområder vil direkte påvirkninger i form af fældning af gamle træer, sankning af

brænde, konvertering til træarter af udenlandsk herkomst, den generelle øgede ensartethed af skovene og kulturer hvor variation og mængden af lysninger og skovmoser er faldende være alvorlige trusler mod de dertil knyttede arters fortsatte eksistens i Danmark.

I det åbne land er det den fortsatte intensivering i landbruget der direkte bevirker at lokaliteter med tør græslandsvegetation enten gror til eller bliver for lysåbne på grund af øget drift. Mange af de behandlede arter er afhængige af en vis højde og variation i det plantedække de lever i, samt af at levestederne forbliver ugødskede, idet brugen af kunstgødning fremmer vegetationens vækst og hæmmer artsdiversiteten. Hertil kommer de indirekte, diffuse påvirkninger som nedfald af kvælstof fra luften samt dræning og ændring af driftsformer som på sigt forandrer jordbundsforholdene og konkurrencebetingelserne på levestederne, så de sjældne og meget sjældne svampe og dyr der er afhængige af bestemte urter og træer får svært ved at finde nye værter.

Et fælles træk for mange af de forsvundne eller truede arter er at de er lavmobile specialister knyttet til bestemte levesteder, fx med en bestemt jordbund, til bestemte lys- og skyggeforhold eller til særlige substrater på et bestemt udviklingstrin som findes hos gamle og døde træer. Der kan samtidig være tale om arter med lang tilknytning til Danmark som har udviklet lokale bestande under andre og mere gunstige livsbetingelser. Disse kan nu være så isolerede fra nabobestandene at en udveksling af genetisk materiale med bestande i Danmarks nabolande er udelukket eller i praksis ikke finder sted.

For flere af de nyindvandrede eller genindvandrede arter gælder at der omvendt kan være tale om højmobile arter der ikke stiller store krav til deres levesteder (generalister). For sådanne arter foregår der samtidig genetisk udveksling i betydeligt omfang med bestandene i Danmarks nabolande.

Ændringen i metoden til rødlistevurdering, som følger den internationale naturbeskyttelsesorganisation IUCNs retningslinier udsendt i 2001, bevirker at en direkte sammenligning mellem rødlistevurderingerne 2005 og status for 1997 ikke lader sig gøre. Indførelsen af de nye retningslinier er foretaget for at få udarbejdet robuste, objektive og konsistente rødlistevurderinger, der er sammenlignelige dels fremover og dels med rødlistevurderinger i andre lande.

De rødlistevurderede arter

Her følger en gennemgang af de artsgrupper der er blevet rødlistevurderet i 2005 først de to nyvurderede, edderkopper og jordmøl, omfattende 454 arter (tabel 3) og siden de arter, der tidligere har været vurderet (tabel 4).

Gruppe	Vurde-rede arter	De rødlistede arter						I alt	%
		Forsvun-det, RE	Kritisk truet, CR	Moderat truet, EN	Sårbar, VU	Næsten truet, NT			
Edder-kopper	281	1	2	2	12	12	29	10	
Jordmøl	173	8	3	14	10	16	51	30	
I alt	454	9	5	16	22	28	80	18	

Tabel 3. Status for edderkopper og jordmøl, der er blevet vurderet for første gang i 2005. % angiver de rødlistede arters procentiske andel af det samlede antal arter i en gruppe.

Gruppe	Vurde-rede arter	De rødlistede arter							I alt	%
		Forsvun-det, RE	Kritisk truet, CR	Moderat truet, EN	Sårbar, VU	Næsten truet, NT				
Køllesværmere	9	1	2	0	4	1	8	89		
Langsnudebiller	280	6	6	8	24	13	57	20		
Løbebiller	142	9	2	10	7	11	39	27		
Barksvampe	304	3	4	8	11	11	37	12		
Bladhatte	385	1	11	58	38	22	130	34		
Bævvresvampe	146	0	0	2	6	1	9	6		
Kantareller og trompetsvampe	9	0	1	0	2	0	3	33		
Kølle- og koralsvampe	83	0	4	10	14	2	30	36		
Pigsvampe	7	0	0	1	1	0	2	29		
Rørhatte	67	0	2	4	4	9	19	28		
I alt	1.432	9	5	16	22	28	334			

Tabel 4. Status 2005 for en række artsgrupper der tidligere er blevet vurderet. % angiver de rødlistede arters procentiske andel af det samlede antal arter i gruppen.

Edderkopper

Der er registreret 525 arter af edderkopper i Danmark. Heraf er 244 arter blevet gennemgået i 2004. De resterende 281 arter er blevet behandlet i 2005. Én art, *Pardosa danica*, er kategoriseret i 'forsvundet, RE', da den ikke er registreret i Danmark i over 100 år, mens to arter er kategoriseret i 'kritisk truet, CR', to i 'moderat truet, EN', 12 i 'sårbar, VU' og 12 i 'næsten truet, NT' (tabel 3). Livsvilkårene for 184 arter er sådan, at de er kategoriseret i 'ikke truet, LC'.

Edderkopper lever i alle typer af natur. Mange af arterne har et stort spredningspotentiale og er ikke kræsne med hensyn til krav til levestedet. Disse arter hører i reglen til blandt de ikke truede arter. En mindre del af arterne er stærkt specialiserede med hensyn til krav til levestedet, fx med hensyn til varmekonforhold og uforstyrrelighed samt til vegetationshøjden. Da de samtidig er dårlige til at sprede sig selv inden for korte afstande, vil deres muligheder for genindvandring være ringe hvis en lokal bestand uddør. Derved vil ændringer af den hidtidige driftsform få negative effekter på de følsomme arters overlevelsesmuligheder. Det kan fx dreje sig om en intensivering med forøget gødsning eller hårdhændet græsningspleje med nedbidning af vegetationen, der gør mikroklimaet lige over jordoverfladen for koldt og uegnet som levested for edderkopper, eller en ekstensivering med tilgroning til følge.

68 arter har af forskellige grunde ikke kunnet bedømmes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste 10 år, eller om arter der ikke er hjemmehørende.

Jordmøl

173 arter af jordmøl er blevet behandlet i 2005. Otte arter vurderes at være forsvundet hvoraf et par af arterne, *Caryocolum junctella* og *Metzneria neuropterella*, er registreret senest i 1980'erne. I flere tilfælde er der tale om varmekrævende arter der i Danmark har befundet sig på randen af deres udbredelsesområde. Tre arter er vurderet 'kritisk truet, CR', 14 'moderat truet, EN', 10 'sårbar, VU' og 16 'næsten truet, NT' (tabel 3). Livsbetingelserne for 113 arter vurderes at være sådan, at de er kategoriseret i 'ikke truet, LC'.

De fleste jordmøl lever på lavtvoksende planter i det åbne landskab, og forringelsen - dvs. tilgroning, dræning, eutrofiering, overgræsning m.v. - af levesteder som græsland, heder, enge og moser udgør den væsentligste trussel mod et flertal af arterne. Larverne af mange arter lever i skudspidser, stængler, blomster og frugter af lavtvoksende planter, og det bevirker at jordmøl udover de sædvanlige trusler er specielt sårbare

overfor overgræsning. Tilgroning er ligeledes en væsentlig trussel for de jordmøllarter der lever i det åbne land.

Ni arter har af forskellige grunde ikke kunnet bedømmes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste ti år, eller strejfende individer af arter, der er på nordgrænsen af deres udbredelsesområde.

Køllesværmere

Ni arter af køllesværmere er blevet rødlistevurderet i 2005. To arter er vurderet 'kritisk truet, CR', fire 'sårbar VU', mens én art er kategoriseret 'næsten truet, NT' (tabel 4).

Én art, fynsk køllesværmer (*Zygaena osterodensis*), er senest registreret i 1991 og derfor nu er placeret i 'forsvundet, RE'. Den niende art, kobberbrun køllesværmer (*Rhagades pruni*), er en tilfældig strejfer som senest er registreret i 2005. Årsagerne til status er angiveligt dræning af moser samt tilgroning og tilplantning af skovlysninger, overdrev og heder. Hertil kommer at slåning af vejkanter med især slagleklipper udgør et problem fordi pupper og larver af især femplettet køllesværmer (*Zygaena lonicerae*) knuses af maskineriet.

Langsnudebiller

Der er registreret 300 arter af langsnudebiller i Danmark. De første 20 blev gennemgået i 2004, mens de øvrige 280 arter blev behandlet i 2005 (tabel 4).

Seks arter vurderes fortsat at være forsvundet. Status for 6 arter er 'kritisk truet, CR', mens henholdsvis otte og 24 arter er kategoriseret i 'moderat truet, EN' og 'sårbar, VU' samt 13 vurderet 'næsten truet, NT'. Det kan skyldes tab af levesteder på grund af opdyrkning, tilplantning med træer, dræning og skovning. Seks arter opfylder ikke betingelserne for en bedømmelse efter rødlistekriterierne, bl.a. fordi de ikke anses for naturligt hjemmehørende, da der er tale om tilfældigt strejfende individer eller arter der i Danmark udelukkende er fundet i boliger.

Løbebiller

Der er registreret 324 arter af løbebiller i Danmark. 182 arter blev gennemgået i 2004, mens resten, 142, blev behandlet i 2005. Ni arter vurderes fortsat at være forsvundet (tabel 4).

I forhold til status i 1997 er to af de forsvundne arter blevet omkategoriseret. Den ene, sortløber (*Licinus depressus*), er genfundet to steder på Sjælland og Møn i henholdsvis 1997 og 2002. Den anden, smuk sandløber (*Harpalus distinguendus*), anses nu for at være en tilfældig strejfer uden fast bestand i landet. To andre arter, metalgrøn bredløber (*Anisodactylus poeciloides*) og liden sandløber (*Harpalus picipennis*), der senest er registreret i henholdsvis 1915 og 1928 er blevet flyttet til kategorien 'forsvundet, RE'.

To arter er kategoriseret i 'kritisk truet, CR', ti i 'moderat truet, EN' og syv i 'sårbar, VU', mens 11 er vurderet 'næsten truet, NT'. Grundlaget for vurderingerne er primært ændrede driftsformer i landbruget med afviklingen af driften på halvkulturtyperne med tiltagende tilgroning eller opløjning som resultatet. En anden negativ faktor er landskabsfragmenteringen, der forhindrer arter med ringe spredningsevne i at flytte sig når levestedsforholdene ændrer sig. For skovlevende arter kan tilgroning og vandstandssænkning i sumpskog og skovmoser være væsentlige negative faktorer. Nogle arter er på nordgrænsen og for en enkelt arts vedkommende på sydgrænsen for deres udbredelsesområder hvorfor selv små ændringer i forholdene på deres levesteder kan fremkalde betydelige bestandssvingninger. Ti arter opfylder ikke betingelserne for

en bedømmelse efter rødlistekriterierne, idet der typisk er tale om strejfer, der findes på strandbredder under tang som indikerer individer der er fløjet til Danmark.

Barksvampe

304 arter af barksvampe er blevet behandlet i 2005. Tre af disse anses for forsvundet fra Danmark. I 1997 var antallet af forsvundne fire, hvilket beroede på en fejlbestemmelse af den ene art, æblepig (*Sarcodontia crocea*). Den er siden 2003 med sikkerhed konstateret i Danmark, men kan ikke rødlistevurderes før den har været bofast i ti år. Fire arter er vurderet 'kritisk truet, CR', otte 'moderat truet, EN' og 11 i 'sårbar, VU' mens andre 11 kategoriseres 'næsten truet, NT' (tabel 4).

De fleste barksvampe nedbryder dødt ved, og visse arter er især tilknyttet store, aldrende træstammer. Disse arter findes overvejende i skove, især i de mere uforstyrrede med rigelig forekomst af dødt ved og et fugtigt mikroklima. Her gør tab af mulige levesteder sig gældende, idet mangel på tilgang af dødt ved af tilstrækkelige dimensioner og høj alder formindsker mange barksvampes spredningsmuligheder. Sankning af dødt ved, fældning af gamle træer, forkortet omdriftsalder, stigende ensartethed i kulturerne og dræning kan derfor være faktorer med direkte negativ effekt på overlevelsesmulighederne for de truede arter.

94 arter opfylder af forskellige grunde ikke betingelserne for at kunne vurderes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste ti år, eller der er tale om arter knyttet til beboelse (fx hussvampene) og derfor ikke hjemmehørende i Danmarks natur.

Bladhatte

385 arter af bladhatte er blevet behandlet i 2005. Én art, tiger-sejhat (*Lentinus tigrinus*) er fortsat kategoriseret i 'forsvundet, RE', idet den senest er registreret på Sjælland i 1946. 11 arter er kategoriseret 'kritisk truet, CR', 58 'moderat truet, EN' og 38 'sårbar, VU' mens 22 er vurderet 'næsten truet, NT' (tabel 4).

Én art, snyltende trolldhat (*Rhodocybe stangliana*), der blev anset for forsvundet i 1997, har nu fået status ændret til kritisk truet, da det ikke kan afvises at den fortsat forekommer i Danmark.

En række arter af bladhatte vokser overvejende på tørt græsland. En stor del af disse svampe findes kun på gamle, ugødskede overdrev med lang, ekstensiv driftskontinuitet. Mange af de sjældnere overdrevssvampe stiller store krav til levestedet. Deres livsbetingelser bliver derfor påvirket af ophør af græsning eller høslæt samt gødskning.

Andre arter vokser mest i skove og danner mykorrhiza med levende træer. Endelig er en del arter nedbrydere, nogle på dødt ved, andre på døde blade, nåle, andre plantedele eller på mere omsat førne, humus eller muld. En del arter findes overvejende på næringsfattig bund både i det åbne land, fx på heder og i skove. En del vedboende arter er knyttet til gammelskovsmiljøer med rigelige mængder af dødt ved i store dimensioner og høj alder. Fælles for disse arter er at tabet af mulige levesteder begrænser spredningsmulighederne. Renafdrifter, tilplantning med importerede træarter, sankning af dødt ved, fældning af gamle træer, forkortet omdriftsalder, stigende ensartethed i kulturerne og mangel på lysåbne skovtyper kan være faktorer med direkte negative påvirkninger af de skovlevende arters overlevelsesmuligheder.

Hertil kommer, at kvælstofnedfald og andre former for eutrofiering kan ændre de kemiske og fysiske jordbundsforhold i skovbunden og i det åbne land i ugunstig retning.

88 arter har af forskellige grunde ikke kunnet bedømmes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste ti år, om ændret artsopfattelse fx en deling i to arter, eller om arter der ikke er hjemmehørende.

Bævresvampe

146 arter af bævresvampe er behandlet i 2005. To arter er kategoriseret 'moderat truet, EN', seks 'sårbar, VU' og én 'næsten truet, NT' (tabel 4).

En del arter er nedbrydere af dødt ved, mens mange, også af de vedboende arter, reelt er parasitter på andre svampe, inklusiv lav. Dræning, renafdrift, sankning af dødt ved og konvertering til fremmede træarter kan være faktorer der påvirker bævresvampenes levevilkår negativt.

55 arter har af forskellige grunde ikke kunnet bedømmes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste ti år, eller om arter der ikke er hjemmehørende.

Kantareller og trompetsvampe

Ni arter af kantareller og trompetsvampe er blevet behandlet i 2005. Én art er kategoriseret i 'kritisk truet, CR' mens to er vurderet 'sårbar, EN' (tabel 4).

Årsagen til at køllekantarel (*Gomphus clavatus*) er vurderet 'kritisk truet, CR', er formodentlig habitatforringelse i form af færre egnede voksesteder som følge af kvælstofnedfald og intensiveret skovdrift. Sværtende kantarel (*Cantharellus melanoxeros*) kendes i hele landet kun fra to skovlokaliteter hvor afdrift, konvertering til nåleskov og tilfældige habitatændringer kan udgøre potentielle trusler, hvorfor den er blevet vurderet 'sårbar, VU'. Én art er blevet erkendt inden for de seneste ti år hvorfor en rødlistevurdering endnu ikke er mulig.

Kølle- og koralsvampe

Seks arter af kølle- og koralsvampe blev gennemgået i 2004, mens yderligere 83 arter blev behandlet i 2005. Fire arter er kategoriseret 'kritisk truet, CR', ti 'moderat truet, EN', og 14 'sårbar, VU', mens to er vurderet 'næsten truet, NT' (tabel 4).

Kølle- og koralsvampene omfatter jordboende og vedboende arter såvel som arter, der lever på urtestængler, døde blade og andet plantemateriale. En del arter danner mykorrhiza med skovtræer, mens andre lever som nedbrydere. Fælles er at tabet af mulige levesteder begrænser spredningsmulighederne for mange af arterne. Herved bliver renafdrift og tilplantning med importerede arter, sankning af dødt ved, fældning af gamle træer, forkortet omdriftsalder, stigende ensartethed i kulturerne og mangel på lysåbne skovtyper direkte negative påvirkninger af skovarternes overlevelsesmuligheder. Især ændrede driftsformer som opdyrkning med intensiveret brug af gødskning, ophør af græsning eller høslæt og rydning af gamle krat på overdrev og kystskrænter nedsætter livsbetingelserne for de kølle- og koralsvampe der er knyttet til det åbne land.

13 arter har af forskellige grunde ikke kunnet bedømmes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste ti år, eller om arter, der ikke er hjemmehørende.

Pigsvampe

Syv arter af pigsvampe er blevet behandlet i 2005. Én art er kategoriseret i 'moderat truet, EN' og én i 'sårbar, VU'. Hertil kommer to arter hvor kendskabet til dem er for

ringe til at de kan vurderes efter rødlistekriterierne (tabel 4).

Rørhatte

67 arter af rørhatte er blevet behandlet i 2005. To arter er kategoriseret i 'kritisk truet, CR', fire i 'moderat truet, EN' og fire i 'sårbar, VU' mens ni er vurderet 'næsten truet, NT' (tabel 4).

Stort set alle arter af rørhatte danner mykorrhiza med levende træer. En del arter er specifikke for en enkelt slægt af træer, mens andre er generalister. Fælles for arterne er at tabet af mulige levesteder begrænser mange af spredningsmulighederne. Herved kan renafdrift, jordbearbejdning og andre jordbundsforbedrende tiltag, dræning og tilplantning med importerede arter, stigende ensartethed i kulturerne med færre lysåbne partier og sankning af dødt ved direkte blive negative påvirkninger af deres overlevelsesmuligheder.

11 arter har af forskellige grunde ikke kunnet bedømmes efter rødlistekriterierne, enten fordi oplysningerne om dem er utilstrækkelige, fordi der er tale om arter som først er fundet i Danmark inden for de seneste 10 år, eller om arter, der ikke er naturligt forekommende i landet.

Seniorbiolog Peter Wind.

Årg. 10, nr. 12 - 4. oktober 2006